

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของน้ำมัน

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า น้ำมันเป็นปัจจัยเอกทางความเจริญทางอุตสาหกรรม นอกเหนือจากปัจจัย ๔ ที่สำคัญของมนุษย์ อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค น้ำมันจำเป็นต่อการดำรงชีพของมนุษย์ คือใช้พลังงานต่าง ๆ ที่ให้ความร้อนและแสงสว่างใช้ในอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การขนส่งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ จึงถือว่าเป็นเส้นเลือดใหญ่ของประเทศ แต่ในปัจจุบันนี้ทุก ๆ ประเทศกำลังประสบปัญหาาร่วมกันนั่นคือ โลกกำลังจะขาดแคลนพลังงาน และได้กลายเป็นปัญหายิ่งใหญ่ขึ้น โดยที่มนุษย์อาจจะไปหาหรือเสริมสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมาเพิ่ม หรือใช้ทดแทนกันได้ แต่ก็ยังไม่อาจเอาชนะธรรมชาติได้ ทรัพยากรที่น้ำมันยังเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการผลิต และการขนส่งทุกประเภท การเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมันดิบของกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมันออก (OPEC) ย่อมจะส่งผลกระทบต่อกลไกเศรษฐกิจของโลก แต่ละประเทศได้รับผลกระทบแตกต่างกัน ตามโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ ประเทศอุตสาหกรรมที่เจริญแล้วส่วนใหญ่สามารถที่จะผลัดภาระของต้นทุนสูงไปให้กับผู้บริโภคได้ไม่ยากนัก แต่สำหรับประเทศกำลังพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาผลัดภาระดังกล่าวไม่สามารถที่จะกระทำได้ง่ายนัก เพราะตลาดสินค้าเกษตรกรรม ส่วนใหญ่เป็นตลาดของผู้ซื้อ ผู้ขายจะไม่สามารถจะเพิ่มราคาของตนเองได้ เพราะฉะนั้นประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ จะเป็นผู้รับภาระหนักจากการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันดิบมากที่สุด

ประเทศไทยก็มีปัญหาด้านคล้ายคลึงกับประเทศส่วนใหญ่ในเอเชียอาคเนย์ การขาดแคลนน้ำมันดิบภายในประเทศ และการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของความต้องการใช้น้ำมันดิบเป็นต้นเหตุพื้นฐานที่ทำให้รัฐบาลต้องช้อนขายและคืนรหาทางออก ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาน้ำมันดิบภายในประเทศ เพราะในบรรดาพลังงานที่ใช้ในประเทศไทย ประมาณร้อยละ ๘๖ เป็นพลังงานจากน้ำมัน และนับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา การขยายตัวของอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็ว เป็นสาเหตุที่สำคัญสองประการ ที่ทำ

ให้ความต้องการใช้น้ำมันเพิ่มขึ้นในอัตราที่ค่อนข้างสูง และโดยเหตุที่แหล่งน้ำมันดิบภายในประเทศมีอยู่น้อยมาก ระบบเศรษฐกิจไทยจึงต้องพึ่งพิงน้ำมันจากต่างประเทศ แต่เดิมนั้น น้ำมันที่สั่งซื้อจากต่างประเทศ เกือบทั้งหมดเป็นผลิตภัณฑ์น้ำมันสำเร็จรูป แต่หลังจากการที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้มีการตั้งโรงกลั่นน้ำมันภายในประเทศ รูปแบบของการซื้อน้ำมันจากต่างประเทศจึงแปรเปลี่ยนไปจากการซื้อน้ำมันสำเร็จรูป มาเป็นการซื้อน้ำมันดิบเพื่อนำมากลั่นภายในประเทศ

การที่ต้องพึ่งพิงแหล่งน้ำมันดิบจากต่างประเทศ ทำให้ไทยต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศในการซื้อน้ำมันดิบปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก ในปี ๒๕๑๖ ไทยต้องซื้อน้ำมันดิบจากต่างประเทศเป็นมูลค่า ๓,๕๗๒ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๐๕ ของสินค้านำเข้าทั้งหมด แต่ภายหลังที่กลุ่มโอเปคประกาศขึ้นราคาน้ำมันดิบจากต่างประเทศในปลายปี ๒๕๑๖ และต่อมาระหว่างปี ๒๕๑๗ ไทยต้องใช้จ่ายเงินในการซื้อน้ำมันดิบและผลิตภัณฑ์น้ำมันจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น ๑๒,๕๗๑ ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๑๔.๖๔ ของมูลค่าสินค้าเข้าในปีนั้น^๑ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการพึ่งพิงน้ำมันดิบจากต่างประเทศได้ก่อภาระด้านดุลการชำระเงินและดุลการค้าระหว่างประเทศเป็นอันมาก ในขณะเดียวกัน การรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นของประเทศในกลุ่มโอเปค ได้มีส่วนกระตุ้นให้รัฐบาลเริ่มพึ่งพิงตนเองมากขึ้น โดยให้ชาวต่างประเทศเข้ามาสำรวจและขุดน้ำมันในน่านน้ำไทย โดยกำหนดนโยบายอย่างจริงจัง ในเดือนมิถุนายน ๒๕๑๐ แต่ความล่าช้าในการออก พ.ร.บ. ปีโตรเลียม และ พ.ร.บ. ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม ทำให้การสำรวจแหล่งน้ำมันในอ่าวไทยต้องล่าช้ากว่าที่ควร

---

^๑ รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, "น้ำมันในอ่าวไทยเรื่องจริงหรืออิงนิยาย," ใน สังคมกับเศรษฐกิจ, รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, บรรณาธิการ. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๔), หน้า ๔๒๑.

๑.๒ วัตถุประสงค์ในการศึกษา

วัตถุประสงค์ในการศึกษา ก็คือ การสร้างแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ เพื่ออธิบายความต้องการนำเข้าน้ำมันดิบและผลิตภัณฑ์น้ำมัน รวมทั้งประมาณค่าความต้องการนำเข้าของน้ำมันดิบและผลิตภัณฑ์น้ำมันที่คาดว่าจะ เป็นไปในอนาคต - ซึ่งในที่นี้ จะประมาณในช่วงระยะเวลา ๕ ปี คือ (๒๕๒๐-๒๕๒๔) ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบว่าอะไรเป็นตัวประกอบที่สำคัญที่จะมีผลต่อความต้องการนำเข้าของน้ำมันดิบและผลิตภัณฑ์น้ำมัน ถ้าเราทราบถึงความต้องการนำเข้าจากแบบจำลองดังกล่าว และถ้าเห็นว่าจะมีผลในทางที่ไม่ดีแล้วก็ได้หาทางแก้ไข ฉะนั้นโดยสรุปจุดประสงค์ในการศึกษาค้างนี้ก็คือ

- ๑. การสร้างแบบจำลองทางเศรษฐมิติ เพื่ออธิบายปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อความต้องการนำเข้าน้ำมันดิบและผลิตภัณฑ์น้ำมันในประเทศไทย
- ๒. ต้องการประมาณความต้องการนำเข้าของน้ำมันดิบและผลิตภัณฑ์น้ำมันที่คาดว่าจะ เป็นในอนาคตในระยะเวลา ๕ ปี (๒๕๒๐-๒๕๒๔)
- ๓. ศึกษาถึงโครงสร้างน้ำมันที่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจ พร้อมทั้งศึกษาถึงสถานการณ์ต่าง ๆ และความเป็นมาของน้ำมันภายในประเทศ

๑.๓ ขอบเขตของกการศึกษา

ในการศึกษาค้างนี้ จะศึกษาเฉพาะน้ำมันดิบและผลิตภัณฑ์น้ำมันที่นำเข้าจากต่างประเทศเท่านั้น เนื่องจากประเทศไทยไม่สามารถจะขุดหาแหล่งน้ำมันดิบได้เองเพียงพอับความต้องการ คือ การขุดน้ำมันดิบที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีกำลังผลิตเพียงวันละ ๑,๐๐๐ บาเรลต่อวัน ซึ่งนับว่ามีปริมาณน้อยมาก เกือบจะเรียกได้ว่าไม่มีบทบาทต่อการผลิตน้ำมันในประเทศไทยเลย จึงต้องนำน้ำมันดิบเข้ามาจากต่างประเทศแล้วนำมากลั่นโดยโรงกลั่นน้ำมันภายในประเทศ ซึ่งสามารถกลั่นเป็นผลิตภัณฑ์น้ำมันประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้คือ น้ำมันเบนซิน น้ำมันก๊าด น้ำมันดีเซล น้ำมันเตา น้ำมันเครื่องบิน และแก๊สปิโตรเลียม ค่ายเหตุที่โรงกลั่นน้ำมันภายในประเทศยังไม่สามารถที่จะกลั่นน้ำมันทุกประเภทออกมาได้ตามความต้องการภายในประเทศ จึงต้องนำผลิตภัณฑ์น้ำมันเข้าจากต่างประเทศอีก เนื่องจากผลิตภัณฑ์น้ำมันมีหลายชนิด ดังที่กล่าวแล้ว ในการศึกษาค้างนี้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์น้ำมันจะศึกษารวมเป็นหมวดน้ำมันโดยจะไม่แยกศึกษา

เป็นแต่ละชนิด

๑.๔ วิธีการศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับความต้องการนำเข้าน้ำมันดิบและผลิตภัณฑ์น้ำมันในประเทศไทยเป็นการศึกษาด้วยวิธีวิจัยทางปริมาณ (Quantitative Research Method) โดยอาศัยข้อมูลของตัวแปรผันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ภายในประเทศอันประกอบด้วย

P_t^e = ระดับราคาที่เราคาดว่าจะเป็น (Expectation Price)

P_t = ระดับราคาที่เป็นจริง

M_t^d = ปริมาณน้ำมันนำเข้าที่ต้องการ

M_t = ปริมาณน้ำมันนำเข้าที่เป็นจริง จะแบ่งเป็นน้ำมันดิบและผลิตภัณฑ์น้ำมัน

Y_t = ผลิตภัณฑ์รายได้ประชาชาติ

N_t = จำนวนประชากร

Q_t = จำนวนรถยนต์

u_t = error term

ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๑๔ โดยเก็บข้อมูลของตัวแปรผันเหล่านี้เป็นรายเดือนเพื่อกำหนดเป็นรูปสมการเศรษฐมิติ (Econometric Equation) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์เกี่ยวกับ ความต้องการนำเข้าที่มีค่าเป็นตัว เลขแน่นอนตามที่ได้ตั้งสมมติฐาน(Hypothesis)

๑.๕ ผลประโยชน์ที่เราคาดว่าจะได้รับ

๑. การวิเคราะห์ความต้องการนำเข้าน้ำมันดิบและผลิตภัณฑ์น้ำมันในประเทศไทยเป็นการศึกษาที่ใกล้ชิดความเป็นจริง กล่าวคือ สามารถจะพิจารณาตัวแปรผันทางเศรษฐกิจ อันมีผลกระทบกระเทือนต่อ การนำเข้าน้ำมันได้หลายตัวพร้อม ๆ กัน เช่น รายได้ จำนวนประชากร ระดับราคา ฯลฯ และสามารถทราบผลกระทบกระเทือน อันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลง

แปลงของตัวแปรผันทางเศรษฐกิจ อันจะนำไปใช้เป็นแนวทางให้คณะกรรมการนโยบายน้ำมัน และคณะกรรมการพิเศษ ซึ่งทำการศึกษาสถานการณ์น้ำมันได้ดำเนินนโยบายเกี่ยวกับน้ำมันให้ สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อสร้างความกินดีอยู่ดีแก่ประชาชนเป็นส่วนรวม

๒. การคาดประมาณความต้องการนำเข้าน้ำมันในอนาคต ก็คงจะทำให้มีความมั่นคง ในปริมาณน้ำมันที่ความต้องการใช้อย่างเพียงพอ ไม่ขาดแคลน และดำเนินการเกี่ยวกับนโยบายการนำ เข้าอย่างถูกต้องมากกว่าเดิม